

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՆՅԻՑ.

Յունիսի 2-ին վախճանեցաւ Քալուր կոմսը, իտալական ինքնիշխանութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկը: Իտալիոյ ամէն քաղաքներն ու գեղերն անգամ սուգ մտան այս հռչակաւոր մարդուն մահուանը վրայ, եւ գրեթէ օրագիր ու լրագիր չմնաց որ այն հայրենասէր քաղաքագիտին, այն խոհական խորհրդականին, այն գործունեայ անխոնջ իշխանաւորին գովասանքները չխօսի. եւ յիշատակի, վասն զի Քալուր կոմսը բոլոր իւր կեանքը նուիրեւ էր ազատ, միացեալ եւ զօրաւոր ընելու Իտալիան: Թուրինի Օփինիօնէ լրագիրը կ'աւտմէ թէ «Քալուրին հիւանդաւորէն քանի մը օր առաջ՝ իւր բարեկամներէն մէկը կ'մեղադրէր զինքն որ այնպէս «անիրոյթ է իւր առողջութիւնը պահպանելու, եւ չախաղանց կաշխատի: Պատասխան տուաւ թէ — Բաւական է որ կարենամ ես «գլուխ հանել այն մեծ գործը՝ որու բոլոր «կեանքս նուիրեւ եմ. այնուհետեւ մեռնիլ «լը աչքիս չերեւնար»: Բայց Իտալիոյ պէս երկրի մը մէջ որ Տանթէի, Մաքիաւելլիի, Գալիլէոսի պէս մարդկանց հայրենիքն եղած է, ոչ տաղանդաւոր մարդիկ կ'ապխին եւ ոչ հայրենասիրութիւն ու հասարակաց օգտին համար անձնանուէր նահատակութիւն:

Քալուրի տեղն անցաւ պարոն Պէթթինօ Ռիքազոլի մեծանուն քաղաքագէտը, որոյ հաստատուն բնաւորութիւնը, երկաթի կամքը եւ զօրաւոր հեռատեսութիւնը արդէն հռչակուած են Իտալիոյ մէջ: Քալուրէն այս մեծ տարբերութիւնն ալ ունի որ նա աւելի օտարաց օգնութիւնը հարկաւոր կ'անչնար Իտալիոյ ինքնիշխանութեանը համար, իսկ սա աւելի վստահութիւն ցուցուցած է միշտ Իտալիոյ ներքին զօրութեանը վրայ:

Լրագրաց Իտալիոյ գործերուն վրայ մեղի բերած լուրերուն մէջ ամենէն նշանաւորն այս է որ Գաղղիոյ կայսրը՝ թագաւոր Իտալիոյ ճանչցեր է Վիկտոր Էմմանուէլը: Ասոր վրայ Իտալացիք շատ ուրախացեր են, եւ Ռիքազոլին պաշտօնական կերպով յայտներ է թէ «Իտալիան իրաւունք ունի իւր միութիւնը ամբողջացնելու, այսինքն հռոմն ու

Վենետիկն ալ իւր հետը միացնելու, եւ թէ կ'յուսայ որ այս գործը այնպէս կ'ատարուի որ ոչ Իտալիան վրդովի եւ ոչ Եւրոպան. յետոյ կ'ինքզինք Գաղղիոյ տէրութենէն որ ժամ մը յառաջ իւր զօրքերը հանէ հռոմէն:

Պապին հիւանդութիւնը, այսինքն սրտի ցաւը, օրէ օր սաստկանալու վրայ է, եւ բըժիշկները գրեթէ յոյսերնին կարեր են նորա առողջանալէն: Կրսեն թէ Պիոսի մահուանէն ետքը, նոր պապ ընտրելէն առաջ՝ Վիկտոր Էմմանուէլը հռոմի մէջ թագաւոր Իտալիոյ պիտի հռչակուի, եւ Պիոսի յաջորդին պիտի մնայ միայն հաստատել արդէն եղած լմնցած գործը:

Իտալացիք մեծամեծ պատրաստութիւններ կ'տեսնեն Վենետիկը ազատելու համար. Աւստրիան ալ Մաճառքտանի վտանգաւոր վիճակին չնայելով՝ Վենետիկը ամրացնելու հետ է. ուստի զարմանք չէ թէ որ յանկարծ սկսի լսուիլ Եւրոպայի մէջ զէնքի շառաչմունքը:

Օսմանեան Ինքնակալը Ապրիլ-Մէճիտ մեռաւ յունիսի 23-ին, ու տեղն անցաւ նորա եղբայրը Սուլթան Ապրիլ-Ազիզ խան, որ յունիսի 4-ին՝ Էյուպի մզկիթին մէջ թուր պիտի կապէ: Ինքը 31 տարեկան է, եւ հօրը՝ Սուլթան Մահմուտին բնաւորութիւնն ունի կրսեն շատ բանի մէջ: Արեւելութիւն ամենեւին չունի, եւ ոչ շուայութիւն, այլ ծանրաբարոյ, խնայող ու քաջասիրտ է: Իրզա փաշան պաշտօնէ ձգելովն ու տեղը նամիք փաշան զննելովը՝ ոմանց այնպէս երեւցեր է թէ այս թագաւորը սատոյկ յարեալ է տաճկական հին սկզբանց, եւ ամենայն եւրոպական գաղափարաց ատեցող. բայց մեղի կերեւնայ թէ այս կարծեաց մէջ չափազանցութիւն կայ, եւ յուսամք թէ գործն ու ժամանակը աւելի մեր կարծիքին հաստատութիւն կուտան:

Ասորոց երկրին մէջ Լիբանանու քրիստոնէից կառավարիչ գրուեր է Տաւուտ Էֆէնտի հայազգի խոհեմ ու գիտուն աշխարհատես անձը, որ շատ տարի եւրոպայի զանազան մայրաքաղաքացը մէջ օսմանեան դեսպանատանց գործերը կատարած էր: